

Kerkverband

In dit nummer:

Je bent de enige niet – De kringen in de vijver

Drukverband of steunverband? – Artikel 31

Charoset – Convent van Wezel

Inhoud

3	Op weg	Kerkverband
4	Bijbelstudie	Je bent de enige niet
8	Uitwerking	De kringen in de vijver
12	Interview	Drukverband of steunverband?
15	Ontmoeting	Charoset
16	Reacties & meningen	Het gaat om de A(a)nder
20	Geloof & praktijk	Artikel 31
22	Het verleden actueel	Convent van Wezel

Verder in dit nummer:

2	Hoofdreactioneel
17	Voetwassing
19	Kerkverband
24	Boeken
27	Bondig
28	Colofon en volgende nummer

Hoofdreactioneel

Als je het hebt over 'artikel 31'ers' gaat het dan om weglopers of blijvers? Hoe dan ook: deze bekende benaming heeft in elk geval te maken met kerkverband en kerkorde. En dan spelen gedachten aan geschillen, tekort aan eenheid in geloof en een beroep op 'afpraak is afspraak' maar al te gauw een rol. De kerkgeschiedenis van eeuwen geeft ons dit mee. Je hoeft niet eens ver terug te kijken. Moeten wij het met deze realiteit doen in dit nummer over *Kerkverband*?

Betekent het kerkverband veel voor mij en de gemeente waarvan ik lid ben? De gemeente die een zichtbaar stukje is van een uiteindelijk wereldwijd kerkverband. Het is goed om deze overweging niet op afstand te houden. Zou de Bijbel hierover iets zeggen, en wat dan wel?

Deze vraag krijgt serieuze aandacht in *Bijbelstudie* en *Uitwerking*. Je ziet daarin de sterke beweging die het kerkverband in gang zet. De historie laat dit zien en het zal zo blijven totdat Christus terugkomt. Aan deze periodes geven de verschillende rubrieken in dit themanummer aandacht. *Het verleden actueel* betreft het 'Convent van Wezel' bij het thema. In *Geloof & praktijk* komt het spraakmakende artikel 31 DKO zomaar (weer) dichtbij.

Het *Interview* vertelt over gemeenteleden die wereldwijd als gewone christenen functioneren in hun samenleving, dankzij onderlinge samenwerking van kerken daar. *Reacties & meningen* laten een brede variatie zien aan waardering die het kerkverband geniet. U kunt een gedeelte van de reacties lezen in dit nummer en de rest op www.bijbelstudiebond.nl. Ze vormen een goede reden om die te bezoeken. Let ook eens op de nieuwe *Oproep* om uw mening te geven over herbergzaamheid in uw gemeente. Misschien iets voor u?

De *Boeken* vertellen en adviseren onder andere over gemeentestichting. De *Fotopagina* toont die reine bruid die Christus' kerk eens zal zijn, en dat zonder kerkorde en kerkverband. Ook *Truus* maakt het thema aanschouwelijk. Haar insteek is het kerkverband te beschouwen als een tijdelijk noodverband. Een middel om elkaar vast te houden en mee op weg te nemen. Kijk met deze ogen ook eens naar het bericht over de Bijbelstudiedag op 11 mei in Groningen. *Ontmoeting* staat in het teken van het lijden en sterven van Christus, onze redder en bevrijder van banden.

Ali van Dijk-Buffering, hoofdredacteur

Op weg

Kerkverband

Soms krijgt een reis of vakantie een extra dimensie. Waar je ook ter wereld naartoe gaat, het is bijna altijd mogelijk een kerkdienst te bezoeken. En juist daar, in gesprek met medechristenen, heb je mooie ontmoetingen. Bijzondere gesprekken die je lang kunnen bijblijven.

Zo waren wij eens jaren geleden als twintigers in een kerkje in Frankrijk. U weet het misschien wel: in de kerk zaten vijf oudere vrouwen, één man, een jonge moeder met twee kinderen en nog een complete Nederlandse familie. Met elkaar hadden wij een goede dienst. Na afloop van de dienst kwam een van de oudere vrouwen naar ons toe voor een gesprek. Wat begon als een doorsnee gesprek met: wie zijn jullie en waar komen jullie vandaan, werd al snel een gesprek met veel diepgang. Een van haar uitspraken blijft ons nog steeds bij: 'Wat fijn dat jullie als jonge mensen uit Nederland ons

ontmoeten in de dienst. Eeuwen geleden hebben wij onze gereformeerden het land uit gejaagd. Zij zijn als hugenoten naar Nederland gevlucht. En nu zijn wij jaloers op jullie, want jullie hebben daar nu een rijke gereformeerde traditie en grote gevulde kerken. Maar in de vakanties komen jullie naar ons toe, in onze kerk! Wij danken God, want wij worden nu door jullie bemoedigd!

Prachtig, vindt u niet? Een vrouw uit de Eglise Réformée uit het zonnige zuiden van Frankrijk, die heel goed beseft wat wij hier hebben en wat zij, mede door de geschiedenis van haar eigen land, moet missen. Zo werden wij onverwacht gewezen op onze rijkdom: een kerkverband van honderden kerken met tienduizenden gereformeerden die met elkaar God willen dienen en belijden. Door met elkaar te studeren hoe Hij dat wil en daarover ook met elkaar afspraken te maken.

Afspraken en regels kunnen nog wel eens knellend en moeizaam aanvoelen. Wij zoeken van nature eerder de grenzen ervan op dan dat wij ze volgen. Daarbij leven wij in een tijd waarin wij liever zelf letterlijk de dienst willen uitmaken. Als dat het geval is, laten wij dan met elkaar weer teruggaan naar de Bijbel. Daar laat Christus ons weten dat Hij zijn kerk wil vergaderen en hoe Hij dat wil.

En laten wij wel wezen. Is dit niet het mooiste kerkverband dat wij ons kunnen voorstellen: dat wij in Christus met elkaar, hier in Nederland maar ook in Europa en de rest van de wereld, zijn verbonden?

Inge Laan, voorzitter Bijbelstudiebond

Dinsdag 11 mei 2010 • Bijbelstudiedag Groningen *zie pagina 27*

Versterking van de redactie gevraagd *zie pagina 26*

Je bent de enige niet

Kornelis Harmannij

De klacht van Elia

Toen Elia vluchtte voor Izebel, wist hij één ding zeker: iedereen is tegen mij, ik sta er alleen voor.

‘Wat doe je hier, Elia?’ vroeg de HEER hem op de berg Horeb. En Elia klaagde zijn nood: ‘Ik heb zo mijn best voor U gedaan, maar de Israëlieten hebben alles verknoeid. Ik ben de enige gelovige die nog is overgebleven, en zelfs mij willen ze vermoorden.’

Blijkbaar maalde dit al dagenlang door zijn hoofd. Want als de HEER hem even later persoonlijk ontmoet en hem opnieuw vraagt: ‘Wat doe je hier, Elia?’, komen weer dezelfde woorden: ‘Ik heb zo mijn best voor U gedaan, maar de Israëlieten hebben alles verknoeid. Ik ben de enige gelovige die nog is overgebleven, en zelfs mij willen ze vermoorden.’

De troost van God

Gespannen lezen we verder in 1 Koningen 19. Hoe zal de HEER Elia troosten?

In ieder geval door Elia van zijn belangrijkste taken te ontheffen. Hij mag zijn werk overdragen aan drie anderen: de Arameër Hazaël, de militair Jehu en de boerenzoon Elisa. Ook valt de HEER hem bij in zijn aanklacht: Israël heeft het verknoeid. De drie personen aan wie Elia zijn werk overdraagt, zullen dood en verderf zaaien. Uiteindelijk zullen er in Israël niet meer dan zeventuizend mensen overblijven! ‘Alleen degenen die niet voor de Baäl hebben geknield en hem niet hebben gekust’ (vs. 18).

Zeventuizend, dat zijn er niet veel. Toch is het meer dan Elia dacht: ‘Ik ben als enige overgebleven.’ God kent er nog zeventuizend die Hem trouw gebleven zijn.

De bemoediging van Paulus

Het is deze bijbeltekst waar later de apostel Paulus houvast in vond. Ook hij had soms het gevoel dat hij in Israël de enige was die de woorden van God begreep. Want overal waar hij de Joden vertelde over Jezus Christus als

vervulling van Gods beloften, ontmoette hij onbegrip en ongelof. Het leek wel alsof Israël zich massaal van God en zijn woord had afgekeerd. Uit andere volken kwamen velen tot geloof, maar binnen het oude Israël was Paulus een eenling.

Toch is dat niet echt het geval, zegt hij in Romeinen 11. Weet je wat de HEER tegen Elia zei? ‘Ik heb zeventuizend mensen in leven gelaten, die zich niet met Baäl hebben afgegeven.’ Zo is het nog steeds, zegt Paulus. Nu Jezus Christus is gekomen, heeft de HEER opnieuw een deel van Israël bij het geloof bewaard. Paulus is echt de enige niet! Er is hoop, want God bewaart zijn kerk. Waar jij soms denkt dat je alleen staat, daar ziet Hij er veel meer. Geweldig als je dat mag ontdekken!

De buurman van de camping

Kent u dat? Je bent ergens op vakantie en om je heen zie je allerlei mensen die hun eigen gang gaan. Het lijkt wel alsof je de enige christen bent: verder leeft immers iedereen voor zichzelf.

Totdat je in een folder het adres ziet van een gereformeerde kerk. Je gaat er op zondagmorgen naartoe en je ondergaat de weldadige ontmoeting met broeders en zusters in het geloof. We zijn toch niet de enigen hier! Kijk maar, hoe God ook in deze streek zijn mensen kent.

Soms wacht je in de kerk nog een extra verrassing: hé, dat zijn mensen van de camping! Je had elkaar in het voorbijgaan wel eens gezien. Maar nu herken je elkaar als gelovigen. De volgende keer dat je ze op de camping tegenkomt, groet je ze toch anders dan eerst. Want die ene God legt een band tussen mensen. Je dacht de enige te zijn, maar de HEER zag er meer.

De kern van het verhaal

Het is goed om zo, met Gods ogen, om je heen te kijken. Je zoekt elkaar op als christenen, in de kerk. Je zoekt elkaar

En zo leer ik ook over mijn grenzen te kijken:

er is meer dan mijn eigen plaatselijke gemeente

op als kerken, in het kerkverband. Want we zijn de enigen niet: God ziet er meer. Waarom zouden wij dan langs hen heen leven?

Het lichaam van Christus

Lees hoe enthousiast Paulus erover kan schrijven, in zijn juichende brief aan de Efeziërs. Hij heeft het daar over de kerk als het lichaam van Christus. Ah, dat beeld kennen we. Paulus schrijft daar wel vaker over. En meestal als hij dat doet, kun je dat goed betrekken op de plaatselijke

gemeente waar je als gelovige christen je plek hebt. In Romeinen 12 en 1 Korintiërs 12 hoef je voor een praktische toepassing van Paulus' woorden niet verder te kijken dan de eigen plaatselijke kerk.

Maar in zijn brief aan de Efeziërs zal ons dat niet lukken. Want Paulus kijkt daar zoals een mens alleen maar kijken kan door de heilige Geest: hij ziet de hemel open. Hij ziet het grote plan van God, zoals dat in Christus verwerkelijkt wordt. En hij ziet de christenheid als eenheid, één in Christus.

Zo spreekt Paulus in Efeziërs 1 over de kerk als lichaam van Christus. En dan bedoelt hij niet de kerk van Nijmegen (om maar eens een voorbeeld te noemen). Maar hij bedoelt de kerk als dat grote project van God in deze wereld. God kijkt verder dan mijn horizon. En zo leer ik ook over mijn grenzen te kijken: er is meer dan mijn eigen plaatselijke gemeente.

De herder van de kudde

Hoe belangrijk dat grote plan van God is, heeft Jezus getoond in Johannes 10. Jezus ergert zich daar aan de zelfgenoegzaamheid van de Joden. Zij vonden het prima om het enige volk van God te zijn in deze wereld. Ze wilden het liefst alleen blijven: dan ben je pas werkelijk uniek en bijzonder.

Jezus ontmaskert deze mentaliteit als egoïsme. Wie echt belangrijk wil zijn, moet zorgen dat hij veel betekent voor anderen. Maar dat mist Jezus bij de Joden: ze willen niet iets betekenen voor anderen, maar alleen voor zichzelf. Jezus doet dat beter. Hij zegt dat Hij verder wil omdat Hij ook schapen heeft die 'niet uit deze schaapskooi komen'. Hij is zelfs bereid zijn leven voor hen in te zetten. Dus niet alleen voor de mensen dichtbij, in de eigen kring, maar ook voor mensen veraf, wereldwijd verspreid. Door zijn inspanning zal het één kudde worden, rondom Jezus Christus als de ene herder.

De waarde van het kerkverband

Dat is wat wij bedoelen met het 'kerkverband'. We laten ons motiveren door die God die verder kijkt dan onze eigen kleine kring. We laten ons meeslepen door de Geest van Jezus Christus, die ons geweldige vergezichten biedt. Je dacht dat je alleen was? Je dacht dat er bijna geen serieuze christenen meer over zijn? Je dacht dat je eigen kerk de enige was waar nog een beetje leven in zit? Dan moet je eens kijken door Gods ogen. Want dan zie je zoveel meer.

Volgens sommigen...

Kerkverband betekent volgens sommigen niet meer dan dat je elkaar als kerken moet steunen. En natuurlijk is dat

waar. Maar als het dat alleen is, is het niet veel. Want wat moet dan de kerk die van het kerkverband weinig steun ontvangt, maar vooral tegenwerking ondervindt? Zo'n kerk zegt: 'We zoeken het zelf wel uit.' En zou je ze geen gelijk geven?

Kerkverband betekent volgens anderen een stelsel van heel veel vergaderen, en nog eens vergaderen om het vergaderen mogelijk te maken, en nog eens vergaderen om de vergaderingen te verwerken. En het is waar: vergaderingen horen erbij. Maar als dat alles is, is het niet veel. Want wat moet dan die eenvoudige broeder die nooit is verkozen tot ouderling en dus ook nooit op die vergaderingen komt? Zo'n man zegt: 'Ze zoeken het maar uit, ik vind mijn eigen weg wel.' En zou je hem geen gelijk geven? Kerkverband betekent volgens weer anderen dat we in deze grote wereld met zoveel verschillende kerken onze eigen kerkengroep hebben gevormd waar we ons tenminste in thuis voelen: het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt). En opnieuw is daar veel van waar. We kunnen niet met alle kerken in de wereld even innig contact houden. En met bepaalde kerken, die eigenlijk geen echte kerken zijn, mogen we dat zelfs niet eens. Maar als voor ons het kerkverband ophoudt bij de grenzen van Nederland, of als voor ons het kerkverband ophoudt bij die 120.000 vrijgemaakten, raken we vroeg of laat wel op elkaar uitgekeken. Want wat zegt dan dat jonge stel dat onlangs is verhuisd naar een nieuwe woonplaats? 'We hebben hier een andere kerk gevonden waar we ons nog veel meer thuis voelen.' En zou je ze geen gelijk geven?

De ogen van het geloof

Kerkverband betekent in bijbels licht dat we onze ogen opslaan om rond te kijken: God kent er zoveel meer dan wij. Ieder die Hem kent, willen wij ook kennen. Met ieder die Christus als herder heeft, willen wij één kudde vormen. Wanneer we als Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) vergaderen en elkaar steun geven, is het dáárvoor. Omdat we samen willen beleven en bezingen hoe groot het werk is van onze hemelse Heer.

Ds. K. Harmannij is predikant in Nijmegen

opslaan om rond te kijken: God kent er zoveel meer dan wij.

Ieder die Hem kent, willen wij ook kennen

*De dag, door uwe gunst ontvangen,
is weer voorbij, de nacht genaakt;
en dankbaar klinken onze zangen
tot U, die 't licht en 't duister maakt.*

*Die dan, als onze beden zwijgen,
als hier het daglicht onderduikt,
weer nieuwe zangen op doet stijgen,
ginds waar de nieuwe dag ontluikt.*

*Zodat de dank, U toegezonden,
op aard nooit onderbroken wordt,
maar steeds opnieuw door mensenmonden
gezongen en gesproken wordt.*

*Voorwaar, de aarde zal getuigen
van U, die thans en eeuwig zijt,
tot al uw schepselen zich buigen
voor uwe liefd' en majesteit.*

Liedboek 393

Verwerking

1 Kerkverband betekent voor mij...

Breng voor jezelf onder woorden wat 'kerkverband' voor jou inhoudt of betekent.

Werkvorm: woordmagneet

- Schrijf het woord 'kerkverband' op een vel papier of een bord.
- Schrijf hieromheen woorden die je hiermee associeert.
- Bekijk de woorden en ga met elkaar na wat opvalt. Bijvoorbeeld positieve associaties of juist negatieve. Ga na waar dit op wijst.

2 Handelingen 15:1-35: een internationaal kerkelijk overleg

Maak alleen of in tweetallen een verslag van deze vergadering in Jeruzalem alsof je er zelf bij bent geweest.

Betrek daarin de volgende punten:

- Is dit overleg een eerste synode? Waarom wel/niet?
- Doorslaggevend is de stem van de moederkerk in Jeruzalem, waar ook de apostelen te vinden zijn. Heeft dat misschien iets te zeggen over de manier waarop we in het kerkverband afspraken maken?

3 Openbaring 1-3: Christus dicteert zeven brieven voor evenzoveel gemeenten in Klein-Azië, terwijl Hij tussen zeven gouden lampenstandaards verblijft.

Maak in groepjes een lijstje van deze gemeenten met een korte inhoud van hun brief daarbij. Probeer op deze manier antwoorden te vinden op onderstaande vragen:

- De vele andere kerken die er toen al in de wereld waren, komen niet in beeld. Waarom is dat goed zo?
- Wat zegt het over de manier waarop wij ons mogen bewegen in de wereldkerk?

De kringen in de vijver

Kornelis Harmannij

Het kerkverband werkt als de kringen in de vijver: de kleinste kring is het heftigst in beweging, maar hoe verder je naar buiten komt des te kalmer wordt het wateroppervlak.

De broeder naast je

Begin maar dichtbij, bij die man of vrouw naast je in de kerkbank of om de hoek in de wijk. Misschien is het niet iemand met wie je speciaal bevriend zou willen zijn. Des te spannender om wel samen christen te zijn en elkaar te dienen als leden van het ene lichaam. Beschouw het maar als oefening voor het grote werk. Want hoe verrassend is het om te ervaren dat die, aanvankelijk onbekende, figuur geraakt is door dezelfde Geest. Dank God er samen voor en ontdek hoe Hij nog veel meer van zulke mensen naar je toe wil brengen, in het grotere kerkverband.

De gemeente

Samen met de andere gelovigen uit je woonplaats vorm je een gemeente. Je hoopte misschien dat iedereen daarin gelijk zou denken, maar dat blijkt vaak niet het geval.

Hoe maak je van zo'n divers gezelschap een eenheid? Niet door telkens een gemeentevergadering te beleggen, waarin besloten wordt bij meerderheid van stemmen. Wel door ouderlingen en diakenen aan te stellen, en een predikant te beroepen die het Woord van God uitlegt en toepast. Want van dat Woord moeten we het allemaal hebben. De leiding van de ambtsdragers maakt van de gemeente een kerk: je wordt bij elkaar geroepen rond de ene Heer Jezus Christus.

Die ouderlingen, diakenen en dominees mogen overigens niet op eigen houtje de baas gaan spelen in de gemeente. Ze moeten regelmatig vergaderen als kerkenraad. Zulke vergaderingen vormen meestal niet hun favoriete bezigheid. Maar ze zijn wel nodig om de gemeente te beschermen tegen heerszucht van enkelingen en elkaar te bewaren bij de gehoorzaamheid aan God.

Ook heeft de kerkenraad voor allerlei zaken de medewerking of de instemming van de gemeente nodig. Als u meent dat bepaalde besluiten niet overeenkomen met de wil van God, mag u dat laten horen. En geen enkele kerkenraad kan daar stilzwijgend aan voorbijgaan.

De classis

Een aantal kerken uit dezelfde regio vormt samen een classis. Vier keer per jaar komen ze bij elkaar, en als het nodig is vaker. De taak van de classis is erop toezien dat binnen de plaatselijke kerken alles goed verloopt. Daarom stuurt de classis elk jaar een aantal 'visitatoren' bij de kerken langs. De kerk krijgt huisbezoek!

Speciaal houdt de classis scherp in de gaten of de kerken goed met hun predikanten omgaan. Alle belangrijke besluiten rondom een predikant moeten eerst aan de classis worden voorgelegd, voordat ze kunnen worden uitgevoerd.

Maar ook het belang van gemeenteleden wordt door de classis bewaakt. Zo kunt u zich op de classis beroepen wanneer u vindt dat de kerkenraad u onrecht heeft aangedaan. Ook kan de kerkenraad niemand via de tucht buiten de gemeente sluiten als hij niet eerst de classis heeft overtuigd dat dit nodig was.

De classis is dus wel belangrijk! Zij doet weinig uit zichzelf, maar let er goed op dat de kerkenraden hun werk zorgvuldig doen. En daar bent u als gemeente bij gebaat.

De generale synode

Voor sommigen staat de landelijke, generale synode gelijk aan 'het kerkverband'. Dat is in zoverre waar dat op de generale synode alle Gereformeerde Kerken van Nederland (vrijgemaakt) vertegenwoordigd zijn.

Ook houdt de synode zich bezig met alle dingen die we als kerken gemeenschappelijk hebben. En gelukkig zijn dat er heel wat. We hebben gezamenlijk een opleiding voor predikanten (de Theologische Universiteit in Kampen); we hebben gezamenlijk een kerkboek; we onderhouden gezamenlijk relaties met andere kerken in de wereld enzovoort.

Verder stuurt de synode allerlei 'deputaten' aan die zich met de diverse aspecten van het kerkelijk leven bezighouden.

Die deputaten brengen telkens verslag uit aan de synode en krijgen dan van de synode weer nieuwe instructies.

Maar uiteindelijk is een synode niet belangrijker dan wat u ervan maakt. Wanneer u voor dat mooie evangelisatieproject bij u in de buurt graag geld wilt van de generale synode, is het logisch dat de synode zich ook met de invulling van dat

project gaat bemoeien. Wilt u dat niet, dan moet u er in eigen kerk of regio meer in investeren. Of een ander voorbeeld: wanneer u uw plaatselijke conflicten uitvecht tot op de generale synode, moet u accepteren dat de synode inderdaad het laatste woord heeft: u hebt te doen zoals daar is uitgesproken. Wanneer u de beslissing liever in eigen hand houdt, zult u zelf onderling vrede moeten sluiten.

Tussen de classis en de generale synode zit momenteel nog de *particuliere synode*. Deze komt elk jaar bijeen als vergadering van de classes (meervoud van classis) binnen grofweg één provincie. Een particuliere synode heeft niet veel taken. En die taken kunnen per provincie ook weer verschillen. Bij de lopende herziening van de kerkorde wordt daarom voorgesteld deze tussenlaag op te heffen.

Kerkelijke eenheid

Er zijn meer kerken in Nederland dan de (vrijgemaakte) gereformeerde. Daaronder ook kerken met wie we broederlijke contacten onderhouden. Op landelijk niveau is er intensief contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken en, in iets mindere mate, met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Er is zelfs een overleggroep samengesteld: de Deputaten Overleg Eenheid (afgekort: de DOE-groep). Deze belegt regelmatig bijeenkomsten voor plaatselijke kerken die samenwerken met een kerk uit een van de andere twee kerkverbanden.

Daarnaast zijn er diverse relaties met kerken uit andere genootschappen, zoals de Protestantse Kerk in Nederland of evangelische gemeenten.

Dit alles gebeurt onder de vlag van 'kerkelijke eenheid'. Een naam die mooier klinkt dan de werkelijkheid. Want waar je vooral tegen oploopt in dit werk, is de verdeeldheid. Toch houden we de eenheid voor ogen, niet slechts als ideaal, maar ook als bemoedigende belofte van Christus.

Wereldwijd

Christus stuurde zijn apostelen naar alle volken. De kerk is niet gebonden aan een bepaald land of werelddeel. Overal doet de Geest zijn werk.

We proberen met al die kerken zo goed mogelijk contact te houden. Dat ging gemakkelijk toen we alleen te maken hadden met vrijgemaakte emigranten. Het wordt lastiger nu we ontdekken dat er veel meer kerken zijn. Een middel om deze

kerken bij elkaar te krijgen, is de Internationale Conferentie van Gereformeerde Kerken (ICRC). Ook worden er vele reizen ondernomen om bij elkaar op bezoek te gaan. Maar dan nog ervaar je hoe beperkt we zijn als kleine mensen: het grote werk van onze God blijkt altijd meer.

De kerk van alle tijden

Abraham doet nog altijd mee. Wie in Christus is gestorven, komt niet aan de kant te staan, maar blijft in de hemel betrokken bij het koningschap van onze God en Heer. We hebben als het ware een wolk van geloofsgetuigen uit vroeger tijden om ons heen, die ons stimuleren om vol te houden. Wie dacht ook alweer dat hij er alleen voor stond? Kijk omhoog naar de hemel en verbaas u. Het geeft de kracht om gelovig aan de slag te gaan binnen de kerk en het kerkverband.

De vormgeving van ons kerkverband

De meeste van onze kerkelijke gebruiken gaan terug op de 16e eeuw, de tijd van de Reformatie. Nederland was toen nog lang geen eenheidsstaat. De provinciale synodes waren belangrijker dan de nationale vergaderingen, die onregelmatig werden gehouden. De grote synode van Dordrecht in 1618/1619 was meteen de laatste: de regering wilde het niet vaker toestaan.

De kerkorde die door deze synode was vastgesteld, werd in 1892 onder het stof vandaan gehaald om te dienen als regeling voor de verenigde Gereformeerde Kerken in Nederland. Wel werd zo spoedig mogelijk de tekst aangepast aan de veranderde omstandigheden: de kerkorde van 1905.

Deze heeft in onze kerken dienst gedaan tot 1978, toen zowel taalkundig als inhoudelijk de nodige aanpassingen werden gepleegd. De opzet en de indeling bleven echter grotendeels gelijk. Zelfs de nummers van de meeste artikelen: artikel 31 bleef artikel 31...

Momenteel loopt er een veel ingrijpender herziening van de kerkorde. Het ontwerp daarvoor is onlangs door de deputaten gepresenteerd. Zie www.gkv.nl, Synode Harderwijk 2011, rapporten, aanpassing kerkorde of www.gkv.nl en zoek op 'concept-kerkorde'.

Ds. K. Harmannij is predikant in Nijmegen

Verwerking

1 Stellingen

- Ik lees altijd de verslagen van kerkenraad, classis en synode.
- Het gewone kerklid moet luisteren naar wat de synode zegt.
- Elke kerkgemeenschap krijgt de synode die het verdient.
- Een generale synode is niet meer dan wat de kerken ervan maken.

2 Driehoeksdiscussie

- 'De gewone man' heeft te weinig invloed op het kerkelijk gebeuren.
- 'De gewone man' legt akelig veel beslag op de tijd van kerkelijke vergaderingen.

Werkvorm

- Schrijf beide stellingen op een bord of groot vel papier.
- Hang in drie hoeken een vel papier: één met 'ja=a', één met 'nee=b' en één met 'weet niet'.
- Lees de stellingen voor en laat iedereen reageren door te gaan zitten of staan in een van de hoeken. Zo ontstaan er drie groepen.
- Elke groep gaat in de hoek de argumenten voor de eigen stelling schrijven. Denk ook aan mogelijke punten van verbetering.
- Daarna gaan de 'hoeken' met elkaar in gesprek. Van mening veranderen is letterlijk van plaats veranderen.

3 Artikel ND

In het *Nederlands Dagblad* van 25 januari 2010 schreef ds. Sape Braaksma een artikel waarin hij schetst dat de kloof tussen synode en gewoon kerklid binnen de kerken steeds groter wordt. Straks hebben wij in de kerk beleid en regels waar niemand zich meer iets van aantrekt. Zijn wens is dat het kerkverband een kerkenkring wordt, waarin de kerken bijeenkomen om elkaar te bemoedigen (Heb. 10:25), stimuleren, troosten, terechtwijzen etc. Zoek dit artikel op en bespreek dit met elkaar: www.nd.nl, zoeken op 'kerkenkring'.

4 Gebedspunten

Wie klaagt over de toestanden in het kerkverband, heeft altijd gelijk. Dat was immers al zo in bijbelse tijden. Vergeet daarom ook niet om voor het kerkverband te bidden.

Bespreek met elkaar welke vragen u aan God zou willen voorleggen en waarvoor u Hem zou willen danken.

Drukverband of steunverband?

Riek Beute-Mostert

Het woord kerkverband kan verschillende en vaak gemengde gedachten en gevoelens oproepen. Om onze discussies en overwegingen over het kerkverband in breder perspectief te zien heeft de redactie een 'kijkje over de grenzen' genomen. We zijn in gesprek gegaan met Bram Beute, regiocoördinator bij De Verre Naasten (DVN) en met Janneke de Vries, hoofd afdeling Partners en Programma's, eveneens bij DVN. We vroegen of er in andere landen ook een kerkverband is gegroeid en spraken door over het nut van deze kerkverbanden.

India

Het ontstaan van een kerkverband wordt vaak sterk beïnvloed door taal en afstand. In India is het bijvoorbeeld vanwege de enorme afstand en de verschillende talen niet praktisch om één kerkverband te vormen. Je hebt daar dus verschillende kerkverbanden. Een van deze kerkverbanden is de RPCNEI (Reformed Presbyterian Church of North East India). Dit kerkverband is ontstaan door zending vanuit Schotland en Wales. De kerken in Noordoost-India hebben dan ook de presbyteriaanse vorm van kerkregering overgenomen. De kerken in een regio vormen samen de *presbytery*, waarin alle predikanten vertegenwoordigd zijn. Een van die predikanten is de zogeheten superintendent, die verantwoordelijk is voor de goede voortgang van het kerkelijk leven in 'zijn' regio. Hij rapporteert aan het 'executive committee', te vergelijken met onze generale synode. Dat centrale comité behartigt alle zaken die van belang zijn voor het hele kerkverband, zoals het zendingswerk en de financiën van de gemeenten.

Ook in Zuid-India is een kerkverband in ontwikkeling. Daar is een zestal gemeenten op verschillende manieren ontstaan.

Deze gemeenten zijn met elkaar in contact genomen en zijn zich gezamenlijk aan het organiseren. Zij hebben gekozen voor een federatieve vorm. In hun beleidsdocument staat dat de federatie is 'opgezet om kleine gereformeerde groepen te versterken'. Ze vinden het heel belangrijk om elkaar te ontmoeten, samen dingen te organiseren en zo het kerk zijn volgens de Bijbel vorm te geven.

Overigens zien we wel dat de kerken in India ook de voordelen van contact en samenwerking op nationaal niveau zien. Zo wordt de theologische opleiding PTS in Dehra Dun al jaren gesteund vanuit verschillende kerkverbanden. Een aantal jaren geleden is de RPF van de grond gekomen: de Reformed Presbyterian Fellowship. Dat is een samenwerkingsverband waarin verschillende kerkelijke denominaties samenwerken. Vertegenwoordigers van de kerken ontmoeten elkaar en spreken dan door over relevante thema's, en bemoedigen elkaar om in de Indiase context Christus te blijven volgen.

Indonesië

Afstand en toegankelijkheid spelen ook een grote rol in Indonesië. Door zending vanuit Nederland zijn hier in drie verschillende gebieden gereformeerde kerken ontstaan. Daar zijn drie gereformeerde regionale kerkverbanden gevormd, die alle drie apart contacten onderhouden met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt): de GGRI (Gereja Gereja Reformasi Indonesia) in Kalimantan Barat, Soemba en Papoea. Het was daar niet voor de hand liggend om een nationaal kerkverband te vormen. De afstanden zijn er groot en het reizen ging zeer moeizaam. Wel hielden de drie kerkverbanden af en toe gezamenlijke conferenties. Men groeit daar nu toe naar een landelijk kerkverband en denkt bijvoorbeeld na over

Theologische opleiding PTS in Dehra Dun, India

Kerkgangers in Congo

een gemeenschappelijke theologische opleiding. De taal is nauwelijks een probleem, want overal is, naast de stamtaal, het Indonesisch de voertaal. Ook was men in het verleden al gezamenlijk bezig een gemeenschappelijk kerkboek samen te stellen.

Afrika

Naast taal en afstand heeft ook cultuur veel invloed op het ontstaan van kerkverbanden. In Afrika zien we dat er veel verschillende vormen van kerkverbanden zijn ontstaan door de verschillende culturen daar. Naast de invloed van de cultuur hebben ook de verschillende voorbeelden van de 'moederkerken' een duidelijke rol gespeeld. In eerste instantie exporteerde men – of men nu katholiek, anglicaan, presbyteriaan of gereformeerd was – het kerkverband van 'thuis' naar het zendingsgebied. Later is men meer gaan nadenken over de vraag of deze vorm ook past bij de plaatselijke context. In Afrika is leiderschap bijvoorbeeld vaak toebedeeld aan één of meer sterke mannen. Een meer 'democratische' structuur zoals de gereformeerde is daar nogal eens kwetsbaar en kan er zomaar toe leiden dat informeel een paar mensen de macht overnemen. Er wordt nogal eens gesuggereerd dat een gereformeerde kerk in Afrika beter een bisschop kan hebben: dan doe je recht aan de cultuur. Er zijn echter ook Afrikanen die stellen dat de gereformeerde kerkstructuur voor Afrika goed zou zijn, want daarmee komt dan een eind aan

de machtsspelletjes van een paar mensen en wordt veel meer recht gedaan aan de gaven van alle gelovigen.

In veel landen in Afrika waar de GKv contacten hebben komt samenwerking of een kerkverband moeilijk van de grond. Het zijn vaak jonge kerken en ze vinden dat ze zich eerst nog moeten profileren, zich op hun identiteit bezinnen en een plek in de samenleving verwerven. Dus zoeken ze niet snel toenadering tot andere kerken maar zijn heel erg op zichzelf. Net zoals de GKv in de jaren na de Vrijmaking zich eerst op haar eigen positie hebben bezonnen, en pas in de jaren tachtig en negentig toenadering zochten tot andere kerken.

Myanmar

Ten slotte is ook de ontstaansgeschiedenis van kerken van grote invloed op de vorming van kerkverbanden. In Myanmar zijn er bijvoorbeeld veel kerken en gemeentegroepen van gereformeerde snit. Het ontstaan en de ontwikkeling van deze kerken is echter van recente datum. Begin jaren tachtig in de vorige eeuw werden voorgangers die studeerden in Korea, Amerika of India, gegrepen door de calvinistische en gereformeerde levensbeschouwing. Teruggekeerd in Myanmar ontstonden gereformeerde kerken rond die voorgangers. Door dominant leiderschap en drang naar buitenlandse sponsors scheurden veel kerken; dit leidde tot het grote aantal van nu. Door deze geschiedenis was er altijd weinig onderling contact. Sinds het eind van de jaren negentig is er echter correspondentie met enkele gereformeerde en presbyteriaanse kerken. Op een oriëntatieris hebben deputaten BBK (deputaten voor betrekkingen met buitenlandse kerken) 22 gereformeerde en presbyteriaanse kerken leren kennen. Mede gestimuleerd door contacten met BBK lijken de kerken meer oog te krijgen voor de waarde van contacten binnen het eigen land. Een aantal kerken heeft inmiddels een Reformed Churches Fellowship gevormd.

Betrokkenheid bij het kerkverband

Vaak vragen mensen zich af wat een kerkverband een gemiddeld gemeentelid van een 'jonge kerk' te zeggen heeft. Die vraag is begrijpelijk. Toch blijkt in de praktijk dat het kerkverband daadwerkelijk een rol van betekenis kan spelen. Denk bijvoorbeeld aan Noord-oost-India. Daar functioneert het kerkverband niet alleen op bestuurlijk niveau, maar zijn de gewone gemeenteleden ook echt betrokken. Vooral vrouwen zijn daar erg actief. Er worden vrouwenbijeenkomsten georganiseerd en de vrouwen vormen een belangrijke kracht achter het missionaire werk. Daarvoor organiseren ze plaatselijke bijeenkomsten, maar ook een jaarlijkse vrouwenconferentie. Ook de jeugd wordt op regionaal of landelijk niveau ingezet bij het missionaire werk. Er is een jeugdkoor dat de zendingen en evangelisten ondersteunt met het zingen van liederen en ze gaan dan ook regelmatig mee op tournee. Dat kan allemaal omdat de gemeenten in India elkaar herkennen op grond van hun identiteit als kerk van Christus. En dat geldt eigenlijk overal en altijd: als je samen iets wilt doen op

kerkelijk niveau is het erkennen en herkennen van elkaar een voorwaarde. In India wordt dat niet alleen als een theorie gezien, maar ook als een mooie werkelijkheid beleefd. Het kerkverband is voor Indiase kerken vooral versterkend en verrijkend.

Een wereldwijd kerkverband?

Er zijn mensen die de droom van een mondiaal kerkverband koesteren. De vraag is echter of een soort federatieve samenwerking (zoals in Zuid-India) niet een betere manier is om wereldwijde samenwerking te organiseren. In zo'n federatie kun je dan dingen regelen die nuttig en belangrijk zijn. Internationaal is dat eigenlijk al aan het groeien. Wereldwijd erkennen kerken elkaar als zusterkerken en zijn er contacten. Binnen onze kerken behartigen BBK deze contacten. Ook vanuit De Verre Naasten worden deze contacten gestimuleerd. De IRTT-cursussen of de in oktober 2009 gehouden partnerconferentie zijn daar goede voorbeelden van. Daar komen vertegenwoordigers van verschillende kerken waar De Verre Naasten contact mee heeft, bij elkaar. Onderling hebben ze vaak geen contact met elkaar, maar bij dergelijke conferenties of cursussen blijken er veel raakvlakken te zijn. Men is blij om bij elkaar te zijn en van elkaar te leren. Hopelijk zullen dergelijke initiatieven, zowel op internationaal als op regionaal niveau steeds meer gaan groeien, zodat er onderling meer uitgewisseld en samengewerkt gaat worden.

Tot slot

Het kerkverband: er is natuurlijk veel meer over te zeggen. De Bijbel schrijft niet voor hoe een kerkverband precies vorm zou moeten krijgen. Een hiërarchische structuur heeft grote voordelen en grote nadelen. In sommige landen werkt het heel goed, in andere landen gaat het mis. Het democratische model zoals wij dat kennen, past goed bij onze cultuur en heeft ook in Afrika veel te bieden. Maar ook daar kan net als hier een heleboel mis gaan. De gebrokenheid van de schepping zien we ook in dit onderwerp maar al te duidelijk terug. En toch. Toch is het ontstaan en het toenemen van landelijke en wereldwijde kerkverbanden een zegen. Omdat we elkaar als broeders en zusters, als broeder- en zusterkerken van elkaar ontvangen hebben, om van elkaar te leren, elkaar te bemoedigen en elkaar te helpen.

Ontmoeting

Charoset

Henk Bouwmeester

Gelukkig, net op tijd. De pesachmaaltijd was nog niet begonnen. Hadden ze op hem gewacht tot hij de huur van de gastenkamer betaald had? Maar waarom was de plaats tegenover Jezus nog vrij? Moest hij vanavond de sedervragen stellen?

Hij, Judas, die zich de laatste tijd zo mateloos geërgerd had aan het softe gedrag van Jezus. Vooral toen Jezus zes dagen geleden in het huis van Lazarus gezalfd werd en gisteren bij Simon in Betanië. Z'n voeten nog wel. Wat een verkwisting! Iedereen vond dat, maar voor Judas was die druipende olie de druppel die de emmer deed overlopen. Hij was naar de hogepriesters gegaan en had hun toegezegd Jezus aan hen uit te leveren. Een beetje je voeten laten insmeren met dure olie! Op die manier kwam er toch helemaal niets terecht van de zo vurig verlangde bevrijding. Goed, Jezus genas mensen van huidvraat of demonische machten. Hij gaf blinden het licht in de ogen terug en verlamden hun mobiliteit. Zelfs doden bracht Hij weer in het aardse leven. Maar verder? Bevrijding en verlossing van de wrede Romeinse macht? Niet dus.

En nu moest uitgerekend hij, Judas, de sedervragen over bevrijding stellen? Nou ja, lang zou het niet duren. Of toch wel? Want toen aan het begin van de maaltijd de rituele handwassing zou plaatsvinden, pakte Jezus de doek waaronder de matses lagen en een kruik water, en begon de voeten van alle discipelen te wassen. Ongehoord om zo de orde van de maaltijd te verstoren. En Jezus' opmerking dat zij niet allemaal rein waren raakte kant noch wal. Dat was toch heel normaal. Daarvoor was toch de tweede handwassing na het verhaal over de uittocht bedoeld! Waarom Jezus ineens zo verdrietig werd ontging hem. En het liet hem volstrekt koud. Ook dat Jezus vervolgens zei dat iemand Hem verraden zou. Dat had Jezus wel meer gezegd. Trouwens, wat wist Jezus van zijn deal met de hogepriesters? Nou dan...

Foto: Wikipedia

Charoset is een bruine mix van geraspte appel, geraspte noten en honing, en wordt tijdens de pesachmaaltijd gegeten als herinnering aan de Egyptische klei waarvan de Israëlieten stenen moesten bakken. Vandaar de naam charoset: klei.

Petrus zou Petrus niet zijn als hij ook nu niet het naadje van de kous zou willen weten. Hardop vragen durfde hij niet. Dus gebaarde hij Johannes dat hij aan Jezus moest vragen wie hem zou verraden. Toen Jezus zei dat degene aan wie hij een stuk matse met charoset uit de schaal zou geven hem verraden zou, voelde Judas zich toch wat ongemakkelijker. Maar toen Jezus hém de matse met charoset gaf, sloegen bij hem de stoppen door. Dat was helemaal het toppunt. Jezus, die helemaal niets deed om het volk te verlossen, gaf uitgerekend hem die zich daarover zo ergerde, de charoset. Zo in de geest van: 'Als je blijft Judas, proef je vrijheid eens!'

Vrijheid? Van Jezus? Het mocht wat. Ziedend van woedend was hij weggegaan. Waarom hij het brood met de charoset nog had aangepakt, begreep hij zelf niet toen hij in het donker van de nacht alleen buiten stond... Alleen in alleen maar duisternis. Vooral binnen in zichzelf.

Op www.bijbelstudiebond.nl staat dit artikel ook, maar dan met tekstverwijzingen en aanvullende informatie.

Het gaat om de A(a)nder

Wat is de betekenis van het kerkverband voor u? Een niet alledaagse vraag over een begrip dat niet even hoog genoteerd staat bij elk willekeurig gemeentelid. Er kwamen meerdere reacties binnen. Daarvan staan er enkele op de website (www.bijbelstudiebond.nl). Deze reacties laten een verschillende benadering zien. Weerspiegelen zij het beeld van een kerkelijke gemeente over dit thema?

God houdt zijn kerk in leven

Van huis uit was ik 'synodaal', maar al voor het huwelijk met mijn man werd ik (op zijn verzoek) 'vrijgemaakt'. We lazen Schilder, Holwerda, Kamphuis sr. en het *Gereformeerd Gezinsblad*, waardoor het 'ware kerk'-begrip volop aanwezig was. Ik voelde me safe en geborgen in een kerkverband met alleen predikanten die in Kampen op een betrouwbare Theologische School werden opgeleid. Allemaal bijbelgetrouw. Ik was (en ben) heel dankbaar dat ik door Gods genade vrijgemaakt was geworden, een kerkverband als een zuil! Nu is als eerste de krant, en later ook het kerkbegrip, veranderd: oecumenischer, vrijer, milder, maar niet ongereformeerd. 'God houdt zijn kerk in leven', zingen we.

God heeft ons zeer gezegend met het kerkverband. Eerst al voor de opvoeding van onze kinderen, die allemaal binnen het kerkverband hun huwelijkspartner vonden. Nu ik weduwe ben geworden en vanuit ons dorp ben verhuisd, voel ik me thuis in de nieuwe gemeente. Nog steeds 's zondags twee diensten met fijne opbouwende preken, een hartelijke ontvangst op de vrouwenbijbelstudiegroep. Veel om blij en dankbaar mee te zijn, ook met de zegen van het kerkverband!

Verskillende kanten

Als ik zonder me erin te verdiepen of te veel nadenken moet zeggen wat kerkverband inhoudt, dan heeft dat voor mij een paar kanten. De eerste is dat er kerkrechtelijk een organisatie is tot aan de generale synode. De tweede dat er een universiteit in Kampen is waar dominees worden opgeleid. Verder dat de kerken te herkennen zijn.

Er zullen veel meer dingen te noemen zijn, maar ik ben daar niet zo goed van op de hoogte. In mijn jeugd op de catechesaties gaf het een gevoel van veiligheid dat er een kerkverband was. Mijn beeld van nu is dat het rommelt in de kerken. De synodes zijn overstreden. De universiteit komt regelmatig in het nieuws. De berichtgeving is niet altijd positief. De kerken zijn per gemeente verschillend van liturgie, uitstraling en doel. Soms lijkt het niet op het beeld dat ik van de vrijgemaakte kerk heb. Het woord kerkverband heeft voor mij niet meer de solide uitstraling die het in mijn jeugd had. Dat allerlei broeders en zusters binnen andere kerkverbanden of groepen hun heil menen te vinden, en de gemeente hen als broeders en zusters blijft beschouwen, werkt daar ook niet aan mee. Betekent kerkverband dat er een geraamte, een basis, staat waarop ieder voortbouwt zoals hij wil? Kan het ook nog worden uitgehold? Ik heb geen idee en kijk uit naar de nieuwe *WegWijs!* Om te leren... en waarderen?

Welke betekenis heeft het kerkverband voor u?

Het kerkverband heeft veel betekenis voor mij. Ik vind het belangrijk om over veranderingen met elkaar te spreken, eerst met de kerkenraad, en als het nodig is ook met de classis. Als je nog verder moet (we zijn nog steeds niet bij elkaar gekomen) dan komen de particuliere synode en de generale synode in zicht. Maar, dan moet je wel een lange adem hebben.

Het kerkverband is ook bijbels. We lezen erover in Handelingen 15. Er wordt Paulus en Barnabas gevraagd om naar Jeruzalem te komen om met de andere apostelen en oudsten in Jeruzalem over een kwestie door te praten. Openbaring 1:20 en Openbaring 2 vertellen ons over de zeven sterren (de engelen) van de zeven gemeenten. Iedere gemeente krijgt een brief van Christus: 'Wie oren heeft, moet horen wat de Geest tegen de gemeenten (meervoud) zegt.' De les voor vandaag: leef met elkaar mee en laat de ene kerk niet alleen over bijvoorbeeld de doop (overdoop) besluiten. Breng de vraag op de classis en laten dan alle bijbelse argumenten uitgewisseld worden. Werken met meerder- en minderheden past in dit kader niet. Het vreemde is wel dat ten opzichte van het pastoraat iedere kerk zelfstandig mag beslissen. Dat valt buiten de kaders van de classis. Maar stel dat een gemeentelid duidelijk tegen de Bijbel ingaat, kan een kerk daar dan toch het etiket 'pastoraat' op plakken? Ook het pastoraat moet toch aan regels gebonden zijn?

Soms denk ik na afloop van zo'n vergadering: weten alle broeders met hun volle agenda's van iedere zaak de hoed en de rand? Gelukkig dat de synode daarom de figuur van appeldeputaten heeft ingesteld.

Tja, dat kerkverband. Heeft de synode van Zwolle-Zuid grenzen gesteld? Hier is meer over te lezen in *De Reformatie* van 31-01-2009: 'De appèluitspraak: je moet het er mee doen!'

Voetwassing

**U hebt uw handen vuil gemaakt
aan onze voeten,
of wij wel samen
aan één tafel zullen gaan.**

**Breng ons te binnen
het gebroken brood,
het geheim van het graan,
het geeft zich aan de aarde,
sterft,
breekt uit in leven.**

**En laat ons niet ontgaan
de klare wijn
van uw woorden,
maak ons tot ranken
aan U,
wijnstok van liefde.**

**Wij zijn maar vluchtige mensen,
laat ons weer wonen
onder één dak,
breng ons weer thuis
bij U aan tafel.**

Jaap Zijlstra

Uit: *Olijftak*

(Kok Kampen)

Openbaring 19:6-10

Zalig die genodigd zijn tot het Bruiloftsmaal van het Lam

**Dit is de bruiloft
van het Lam – Christus –
en zijn bruid – de gemeente –,
zichtbaar in het
bruiloftskleed
van blinkend linnen.
Kom tot de bruiloft!**

Anneke Kaai

Zie ook: www.annekekaai.nl

Uit: *Openbaring in beeld*

Truus

Truus van der Laan-Barnhard uit Veenendaal is huisvrouw en moeder van vier volwassen kinderen en oma van twee kleinkinderen. Ze schrijft al zo'n 40 jaar als liefhebberij.

Kerkverband

Het bejaarde echtpaar liep langzaam de treden op bij de kerk. De man liep moeilijk. Hij moest eigenlijk een nieuwe heup hebben. Zijn echtgenote liep echter nog kwiek. Zij hielp hem bij het klimmen. Hij hielp haar met alle andere dingen, want ze dementeerde al enige tijd. Een nieuw geheugen zat niet in het pakket van de zorgverzekering.

Ze liepen de kerk door naar hun vaste plekje. De vrouw steunde hem totdat hij zat. Daarna gaf ze hem haar tasje en ging zelf met veel gewapper van kledingstukken zitten. Hij zette de tas op de grond bij haar stoel. De dominee kwam binnen en de dienst begon. Zij ging eerst staan en sjoorde daarna met moeite haar man uit zijn stoel omhoog. Eerbiedig ontvingen ze de wekelijkse vredegroet van hun Heer. Na het zingen duurde het even voor ze weer zaten en alle kledingstukken veilig onder het zitvlak waren gladgestreken. Ze lazen samen uit de Bijbel. Zij zong devoot onbegrepen woorden uit het Liedboek.

Toen de preek begon stootte zij hem aan. Hij boog zich voorover, waarbij hij bijna tussen de rijen duikelde. Zij greep hem net op tijd bij zijn mouw. Dwars door het 'Geliefde gemeente' van de predikant klonk haar waarschuwing: 'Pas op, je valt.'

Het gaf de dienst meteen een profetisch tintje. Maar hij redde het en kwam boven met haar tas met pepermuntjes.

Na de dienst liepen ze gearmd naar de uitgang, maar daar ging het mis. Zij vergat de drempel en viel languit op de stenen vloer in de hal. De gemeente was ontzet. De bevoegde hulpverleners bleven echter koelbloedig. In het jaarboekje was nooit vermeld dat er zoveel medische kennis in de kerkbanken zat. De bloedende knie werd ongeveer gemeentebreed behandeld en verbonden.

Een klein meisje had verschrikt staan kijken naar het drama. Maar nu liep ze naar het slachtoffer en zei bewonderend: 'Nu hebt u een mooi kerkverband. Doet het veel pijn?' 'Het komt wel goed,' zei de vrouw.

Het werd ons ineens duidelijk. Het kerkverband is eigenlijk gewoon een tijdelijk noodverband. Eens komt het goed. Dan zal de pijn over zijn.

Oproep voor september/oktober

In dit nummer is *herbergzaamheid* het thema, met als ondertitel: een veilige gemeente.

Van u willen we graag weten hoe u de herbergzaamheid in uw gemeente ervaart.

Uw reactie van maximaal 250 woorden kunt u mailen naar redactie@bijbelstudiebond.nl of schrijven naar Ali van Dijk, Brucknerstraat 2, 8031 DE Zwolle.

Uw reactie ontvangen we graag vóór 10 juni.

Artikel 31

Martin van Veelen

Op de redactietafel ligt nog steeds de vraag van Martine uit het november/decembernummer (p. 22), 'waarom wij als vrijgemaakten ons in 1944 niet bij de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben aangesloten'. Het is een vraag die bij veel kerkleden leeft. Vooral bij de leden uit de derde of een latere generatie vrijgemaakten. Ik doe graag een poging de vraag te beantwoorden.

Voor de mensen uit die tijd was het helemaal geen vraag. We waren ons er namelijk heel sterk van bewust dat we met de Vrijmaking geen nieuwe kerk waren begonnen. Nee, de nieuwe kerk, dat waren de synodalen. Die hadden een nieuw formulier van enigheid, de beruchte bindende leeruitspraken over de veronderstelde wedergeboorte. Die hadden bovendien het nieuwe kerkrecht dat synodes tot een opperbestuur maakte en ze zelfs de macht gaf om ambtsdragers te schorsen en af te zetten. En dat is duidelijk in strijd met artikel 31 van de kerkorde (KO).

Artikel 31 Dordtse Kerkenorde

Artikel 31 bepaalt kort gezegd: je houdt je aan de besluiten van de synode, behalve als ze in strijd zijn met de Bijbel of met de kerkorde. Nou, de leeruitspraken waren duidelijk in strijd met de Bijbel. En de schorsingen en afzettingen waren even duidelijk in strijd met de KO, dus mocht je je daaraan binnen de Gereformeerde Kerken niet houden. Je hoorde je daarvan 'vrij te maken'. Zo simpel was dat.

Let op dat 'binnen de Gereformeerde Kerken'. Door ons van de slechte synodebesluiten vrij te maken (naar artikel 31!) waren we de kerk niet uitgegaan. Integendeel, wij hielden ons aan de kerkelijke afspraken. Wij hadden ons niet vrijgemaakt van de Gereformeerde Kerken, maar van een stel slechte synodebesluiten. De synodalen deden dat niet; die waren een nieuwe kerk begonnen. Zij moesten dan ook maar een nieuwe naam aannemen. Wij bleven gewoon 'De Gereformeerde Kerken in Nederland' heten.

Minderheid? Geen punt

Dat wij tegenover de synodalen ver in de minderheid waren, maakte voor ons geen enkel verschil. De afgescheidenen, van wie we onze 'Acte van vrijmaking of wederkeer' hadden afgekeken, waren tegenover de hervormden ook een kleine minderheid. Maar in hun eigen ogen en in de onze waren ze wel de voortzetting van de aloude vaderlandse kerk. Zo voelden wij ons de voortzetting van de Gereformeerde Kerken die in 1892 gefuseerd waren uit de afgescheiden en dolerende kerken. Als er dan ten behoeve van de post een toevoeging aan onze naam moest komen, dan kozen we voor 'o.h. Art. 31 DKO'. Onderhoudende Artikel 31 van de Dordtse Kerkenorde, betekende dat. 'Wij wel, maar zij niet' zat daarin. Wij, vrijgemaakten, houden ons wel aan het afgesproken kerkrecht, en zij, synodalen, doen dat niet. De buitenwacht schold ons toen uit voor '31'ers'. Wijzelf bleven de 'grote' GKN hardnekkig 'synodalen' noemen. Onze krant, het *Gereformeerd Gezinsblad* duidde hen aan als 'Gereformeerde Kerken (syn)'. In de rubriek *Kerknieuws* kreeg hun beroepingswerk een plaats *onder* het onze. Een veelzeggende volgorde. Wij waren immers ouder dan zij!

Principieel geen optie

Een optie om ons massaal bij de Christelijke Gereformeerde Kerken te voegen was er om die reden simpelweg niet. Dat zou immers betekenen dat wij kerkelijk dakloos waren. Weglopers of iets dergelijks. Daar werden we wel voor uitgemaakt. Maar onszelf zagen we beslist niet zo. We waren en bleven gewoon de Gereformeerde Kerken, al waren we ons kerkgebouw, onze dominee en misschien wel alles kwijt. Dat waren en zijn uiteindelijk bijzaken. Kerk ben je door je geloofsbelijdenis en je kerkorde, niet door mensen en gebouwen.

De Christelijke Gereformeerde Kerken

Waren de CGK dan buiten ons blikveld? Zeker niet. We waren ons er terdege van bewust dat we met hen meer één waren dan met onze broeders en zusters die synodaal geworden

Kerk ben je door je geloofsbelijdenis en je kerkorde,
niet door mensen en gebouwen

waren. Vanaf onze eerste synode zijn er pogingen gedaan om tot kerkelijke eenheid met de CGK te komen. Dat gaat tot vandaag door. Gelukkig wordt er van CGK-zijde nu positiever ingegaan op dat streven dan kort na de Vrijmaking. Achteraf kun je zeggen: wat maakt die pretentie dat je 'De Gereformeerde Kerken in Nederland' bent nu uiteindelijk uit? Is kerkelijke eenheid niet veel belangrijker? Hadden we ons toen toch niet beter massaal bij de CGK kunnen aansluiten? Dat lijkt nu vrij eenvoudig. Maar er zitten heel wat haken en ogen aan.

De Vrijmaking: een geleidelijk proces

In de eerste plaats was de Vrijmaking geen massaal gebeuren, dat zich op een bepaalde datum in 1944 voltrok. Eén blik in ons kerkelijk handboekje laat al zien dat er plaatselijk grote verschillen waren. De ene gemeente maakte zich in 1944 vrij, de andere in 1947. Voor de kerkleden gold dat nog sterker. Tussen 1944 en 1950 maakten steeds meer mensen zich vrij. De Vrijmaking was dus meer een geleidelijk proces dan een eenmalige gebeurtenis.

In de tweede plaats bestond er geen instantie die zomaar even voor al die vrijgemaakte kerken en kerkleden kon zeggen: wij worden met z'n allen christelijk gereformeerd. Er kwamen wel vrijgemaakte synodes. Maar als je samen een eigen synode hebt, ben je al te laat om nog met z'n allen christelijk gereformeerd te worden.

Waren we welkom?

Bovendien waren er nogal wat plaatsen waar geen CGK was. Moesten de vrijgemaakten zich daar uitroepen als CGK? En dan toegang vragen tot een CGK-classis? Zouden die onze vrijgemaakte dominees en ouderlingen zomaar accepteren? Daarbij komt het derde probleem. Stel dat de synode van Harderwijk in 2011 besluit: we worden met zijn allen christelijk gereformeerd. Wat zouden de CGK met zo'n 'overval' van vrijgemaakten doen? Ons met open armen ontvangen? De geschiedenis van de samensprekingen tussen ons en de CGK leert ons dat dit niet erg waarschijnlijk is. In de ogen van de rechterflank

van de CGK zijn we immers veel te licht. Dat was in de jaren veertig nog veel meer het geval dan nu. Ik ken plaatsen waar nu samensprekingen en zelfs fusiegemeenten zijn. In diezelfde plaatsen werden toen de besprekingen al na een eerste verkenning afgebroken. Door de CGK. Zouden ze ons toen met open armen hebben ontvangen? Het lijkt me niet. Gelukkig zijn de tijden veranderd. Met z'n allen christelijk gereformeerd worden. Het lijkt simpel als je vandaag terugkijkt naar 1944. In feite was het toen principieel gezien uitgesloten. En praktisch was het al net zo onmogelijk als nu.

Convent van Wezel

Joke Heijs

Als Gereformeerde Kerken leven wij in een kerkverband. Dat kerkverband stamt al uit de zestiende eeuw. Aan de basis ervan staan de Artikelen van het Convent van Wezel. Wie op internet gaat zoeken op de term Convent van Wezel, moet wel tot de overtuiging komen dat het een uiterst belangrijke bijeenkomst is geweest voor de ontwikkeling van het gereformeerde kerkrecht. Of het nu gaat om de vorm van de eredienst, het psalmzingen, de voorzangers, de liturgieborden, de doopboeken, de handdruk van de ouderling, de catechisatie, de Nederlandse geloofsbelijdenis, steeds wordt ook verwezen naar de Artikelen van het Convent van Wezel. Zowel over die Artikelen, als over het Convent zelf valt het een en ander door te geven.

We hebben het over de zestiende eeuw. De eeuw van de Reformatie, waarin de scheidslijnen tussen lutheranisme en calvinisme steeds duidelijker worden. Ook een eeuw van vervolgingen en het ontstaan van vluchtelingenkerken, van de beeldenstorm en hagenpreken.

Nederland was onderdeel van het rooms-katholieke rijk van Karel V en Philips II. Beiden hadden het vervolgen van niet-katholieken tot een hoofddoel van hun regering gemaakt. Eerst troffen de vervolgingen vooral doopsgezinden, na 1540 ook lutheranen en calvinisten. Strijd om godsdienstvrijheid en politieke vrijheid liepen dooreen.

Veel aanhangers van de nieuwe leer in wat vandaag Nederland en België wordt genoemd moesten vluchten naar plaatsen als Aken, Wezel, Emden, Frankfurt en voor korte tijd Londen. Daar probeerden ze een nieuw bestaan op te bouwen. Hun bezit werd verbeurd verklaard. In het buitenland opgeleide predikers gingen naar bijvoorbeeld Vlaanderen om in het geheim bestaande gemeenten te ondersteunen.

Wie werd opgepakt werd gedood. Guido de Brès, de opsteller van het verweerschrift dat nu de Nederlandse Geloofsbelijdenis is, is daarvan een bekend voorbeeld. Meerderen stelden geschriften over de leer op. Petrus Dathenus berijmde de psalmen, de Bijbel werd in de landstaal vertaald. Calvijn schreef de *Institutie*, een belijdenis en een catechismus, Ursinus in Heidelberg ook. Dankzij de boekdrukkunst verspreidden deze geschriften zich onder de kerken. In die situatie heeft het Convent van Wezel een plaats. In Wezel zouden in 1568 calvinistische voorgangers, vooraanstaanden en afgezanten van Willem van Oranje uit vluchtelingenkerken bijeengekomen zijn. Ze stelden een conceptkerkorde op, die ze ondertekenden op 3 november en die de basis moest vormen voor de besprekingen op de synode van Emden, drie jaar later. Alleen is er over de precieze plaats en datum van de vergadering niets terug te vinden in acta en notulen, en is het de vraag of allen die ondertekenden wel in Wezel hadden kunnen zijn in 1568 vanwege de vervolgingen. Het jaar 1568 begon hoopgevend, maar eindigde met de vlucht van Willem van Oranje naar de Dillenburg. Het zou heel best kunnen dat de Artikelen pas in de concrete voorbereiding van de synode van Emden in 1571 zijn opgesteld in Wezel en in de vluchtelingenkerken rondgegaan en getekend zijn. Om de vijand op een dwaalspoor te brengen volgde een fictieve datering en plaats.

De opstellers verwachtten dat er, zoals ze schreven, ‘nadat de Heere de deur voor de prediking des Evangelies in Nederland zal geopend hebben,’ zo spoedig mogelijk gemeenschappelijke gelden bijeengebracht konden worden tot het samenroepen van een synode van alle gemeenten. De inleiding begint met een verwijzing naar het woord van de apostel Paulus dat alles in de kerk in goede orde moet gebeuren, ‘opdat niet alleen in de leer maar ook in de orde zelve en de kerkelijke regering van het ambt een eenparige overeenstemming van de kerk vaststa en onderhouden worde’. Die dingen die allen aangaan, mogen niet door één kerk alleen worden vastgesteld zonder dat de andere kerken gehoord zijn. Als dat voorlopig niet kan moet men per provincie met zijn tweeën of drieën de best mogelijke regeling op schrift brengen. Een aantal zaken hoeft volgens

de opstellers niet geregeld te worden: zitten of staan bij het avondmaal is er één van.

De Artikelen kennen acht hoofdstukken. Ze zijn gericht op de goede orde en op het betrekken van de gemeente bij het kerkelijke leven. Een greep eruit: die over de dienaren en leraren en over de tucht zijn het langst. Het gaat bij de dienaren om een wettige roeping, verkiezing, goedkeuring, onderzoek en wettige orde. Het dubbeltal doet hier zijn intrede, het gebed tot de heilige Geest vooraf, het onderzoek naar de levenswandel, de belofte van de predikant dat gunst, geld of vrees hem niet zullen beïnvloeden, dat hij alle ‘hatelijke en stinkende hoogdravendheid’ zal vermijden, de duur van de preek, maar ook een ‘college van profeten’ dat bijbelstudie geeft. Voorzanger en liturgieborden worden aanbevolen. De catechismus moet niet alleen letterlijk opgezegd, maar ook uitgelegd en ‘in het diepst van het hart’ opgenomen worden. Ieder moet zijn kinderen aanbieden om gecatechiseerd te worden. Ouderlingen moeten hun gemeenteleden wekelijks en tegen de tijd van de avondmaalsviering opzoeken. De wijken mogen geen bloedverwantschap kennen. Volgens de eisen van Paulus moet alle eerbejag hen vreemd zijn. Met nieuwe dingen moet men eerst naar de classis. Alle handelingen van de kerkenraad moeten worden opgetekend. Twee soorten diakenen: voor de giften én voor zieken, gewonden en gevangenen. Jaarlijks nieuwe ouderlingen en diakenen omdat het werk zo intensief is. Bij de doop moet het formulier gebruikt worden, thuisdopen mag zo nodig als er gemeenteleden bij zijn. Voorbereiding voor het heilig avondmaal, met gewoon brood tegen bijgelovigheid. Uitvoerig wordt opgesomd in welke gevallen tucht moet worden toegepast.

Een convent is maar een informele bijeenkomst. In de loop der tijd zijn veel bepalingen overgenomen door synodes en terechtgekomen in de Dordtse Kerkenordening en haar opvolgers. De Artikelen van het Convent van Wezel zijn terug te vinden op de internetsite www.kerkrecht.nl, evenals een gedegen verhaal over het datumprobleem rond het Convent zelf. Binnenkort presenteren deputaten Kerkrecht een nieuwe kerkorde. Daarmee blijft kerkrecht actueel.

Joke Heijs heeft geschiedenis gestudeerd en woont in Zwolle

Riek Beute-Mostert, Ali van Dijk-Bufferinga en Inge Laan-Deddens

Gemeentestichting

Missionair zijn is in. Ik denk dat u dat met mij eens bent. Er is een duidelijke bewustwording van het feit dat wij missionair moeten zijn. Het zendingsbevel gold en geldt nog steeds, zeker voor de gevestigde kerken. Wat is missionair zijn en waar leidt het toe? Er zijn de afgelopen jaren allerlei initiatieven ontplooid. Van het meenemen van een buurman naar de Alpha-cursus of de open dienst in de kerk tot een groot project van gemeentestichting in een gebied waar weinig kerkmensen wonen. Nederland is zendingsland geworden! Maar hoe verlopen de projecten? Wat gaat goed en wat kan er beter?

Het boek *Als een kerk opnieuw begint* is een boek over gemeentestichting. Ik ben onder de indruk van de gedegen aanpak en beschouwende beschrijving van het onderwerp. De schrijvers hebben het boek de ondertitel *Handboek voor missionaire gemeenschapsvorming* meegegeven. Die ondertitel doet volledig recht aan de inhoud van het boek.

Er is goed nagedacht over de inkadering van het onderwerp en het doel waarmee dit boek is geschreven. In het inleidende hoofdstuk wordt dit omschreven met de volgende definitie: het gaat om missionaire initiatieven die leiden tot kerkelijke gemeenschapsvorming. Dat sluit in de eerste plaats de gemeentestichting vanuit binnenkerkelijke motieven en particuliere initiatieven uit. In de tweede plaats gaat het boek vanuit bovenstaande definitie over de initiatieven die leiden tot gemeenschap en functioneren als kerk.

Het boek heeft een heldere opbouw. Het eerste deel beschrijft (interessant!) een historisch overzicht. Van gemeentestichting in de eerste eeuwen, via gemeentestichting in en vanuit West-Europa tot gemeentestichting in Nederland. Het tweede deel is qua tekst het grootste deel en geeft veel informatie over de huidige stand van zaken op het gebied van gemeentestichting. Er worden tien zeer diverse projecten beschreven en geanalyseerd. Van de Gereformeerde Kerken worden de projecten RijnWaarde (Vinex-wijk Leidsche Rijn) en Lichtenvoorde besproken. Beide gaan uit van meerdere kerkgenootschappen.

In het derde deel volgt een kritische reflectie. Er wordt ingegaan op de vraag: waarom eigenlijk? Waarom worden er nieuwe gemeenschappen gesticht, wat drijft deze gemeentestichters? Maar ook onderwerpen als context, leiderschap en lessen uit gemeentestichting komen uitgebreid aan bod. In het laatste deel worden de randvoorwaarden en het beleid beschreven met onderwerpen als kerkorde, opleiding en beleidsvorming. Geen makkelijke onderwerpen, maar wel hard nodig en nuttig voor iedere gemeenschap die missionair aan de slag wil.

Mijns inziens hebben de schrijvers met dit boek hun doel bereikt. Ik ben blij met de heldere en eerlijke reflectie op dit onderwerp. Moeilijke onderwerpen worden niet uit de weg gegaan. Zo wordt bijvoorbeeld benadrukt dat het opvolgen van de leider een onderwerp is waar al bij voorbaat goed over nagedacht moet worden. Maar ook: waar moet een leider aan voldoen, hoe regel je de steun van en inbedding in het bestaande kerkgenootschap? De schrijvers hebben daarbij geen oordeel over de leer van de kerken en geven ook geen (theologisch) oordeel over de pluriformiteit. Al met al een leesbaar en zeer bruikbaar standaardwerk voor iedereen die geïnteresseerd is in het onderwerp, zelf missionair aan het werk wil of toe is aan een goede reflectie op dit onderwerp. (ILD)

Gerrit Noort, Stefan Paas, Henk de Roest en Sake Stoppels, *Als een kerk opnieuw begint. Handboek voor gereformeerde gemeenschapsvorming*, Boekencentrum Zoetermeer, 2008, ISBN 978 90 239 2291 9, 392 pag., € 27,50

Tien keer gereformeerd

Voor mij ligt een boek getiteld *Allemaal Gereformeerden*. Dat is mooi, zou je zeggen. Allemaal gereformeerden, die horen dus bij elkaar. Het tegendeel is waar en dat toont ons de inhoud van het boek. Het is mooi dat gereformeerden dezelfde oorsprong en dezelfde belijdenisgeschriften hebben waarin hun geloof verwoord wordt. Ook hebben ze hetzelfde doel en toch... Ze trekken gescheiden op. Laat dat onze machteloosheid zien, of onze willoosheid?

De schrijver vraagt zich af of er naast Schrift en belijdenis nog een andere grondslag is, die de verschillende kerkverbanden legitimeert om gescheiden op te trekken.

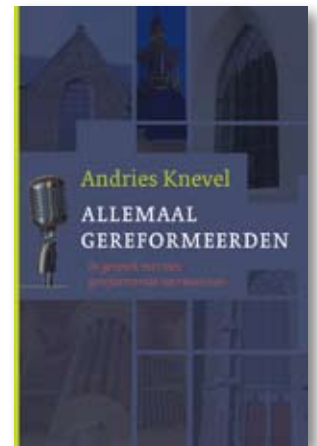
Van het lezen van dit boek word je niet blij; het stemt tot treurigheid en pijn.

Elk van de ondervraagden verwoordt dat in meer of mindere mate. Ik blijf me dan afvragen: moet dat nu zo blijven? Kun-

nen we er met zijn allen niet iets aan doen om ons te verbinden aan elkaar? Hoe kan het dan dat we het belangrijkste, namelijk de verbondenheid met Christus, ondergeschikt lijken te maken aan allerlei redenen om niet gezamenlijk op te trekken?

Tot deze gedachten bracht mij het lezen van dit boek. Leest u het ook maar eens en ik hoop dat het u net zo onrustig maakt als het mij gemaakt heeft. (RBM)

Andries Knevel, *Allemaal Gereformeerden. In gesprek met tien gereformeerde voormannen*, Kok Ten Have Kampen, 2009, ISBN 978 90 435 1599 3, 117 pag., € 15,-

Beter nieuws uit het Nieuwe Testament

Deze titel lijkt te zeggen dat het Oude Testament je minder te melden heeft dan het Nieuwe Testament. Wie een beetje bekend is met de eerder verschenen boeken van ds. Jasper Klapwijk: *Gelukkig Gereformeerd*, *Het goede nieuws van het Oude Testament* en met het spel *De canon van de Bijbel* begrijpt de titel. Met deze boeken wil de schrijver de ene verhaallijn in de Bijbel laten zien: in het NT wordt het OT vervuld en het OT is

onmisbaar voor het NT. Het gaat hem in alle drie de delen om gereformeerd bijbellezen in de NBV.

Dit boekje over het NT telt negen hoofdstukken. Ze gaan over de evangeliën, Handelingen, de brieven van de apostelen en

van Paulus, met ruime aandacht voor Romeinen, over Jakobus en Openbaring. Ieder hoofdstuk heeft een bijbelleesrooster, verwerkingsopdrachten, vragen voor bespreking en leestips. De reizen van Paulus kun je prachtig volgen op een kaart.

Ook met deze uitgave maakt u individueel, in groepsverband of via een cursus een ontdekkingstocht door de Bijbel. Neem daar regelmatig de tijd voor en ervaar (weer) wat het lezen van de hele Bijbel u meegeeft aan geloofskennis en verwondering over de God van de Bijbel. (ADB)

Jasper Klapwijk, *Beter nieuws uit het Nieuwe Testament*, Buijten & Schipperheijn Amsterdam, 2009, ISBN 978-90-5881-431-9, 134 pag., € 14,90

TIP

Eind februari verscheen het *Handboek 2010*, een uitgebreid naslagwerk over de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Alle gemeentes, hun predikanten en kerkelijk werkers staan erin, maar ook verenigingen, onderwijsinstellingen, bladen en, heel waardevol, een helder jaaroverzicht. De resultaten van een onderzoek naar de betrokkenheid van de kerk op de wereld (de wet WMO) kunt u er ook in lezen.

Ds. J.H. Kuiper (red.), *Handboek 2010 van de Gereformeerde Kerken in Nederland*, Print Media Bedum, ISBN 9052944791, € 13,50. Het is te koop bij de boekhandel of te bestellen via www.gkvhandboek.nl

Liefde is het teken

Francis A. Schaeffer (1912-1984) is een van de grote christelijke apologeten en bekend van L'Abri, Zwitserland. Omdat zijn werk ook in de 21e eeuw van waarde is, zijn boeken van hem opnieuw uitgegeven. Zo ook *Liefde is het teken*, het teken voor alle tijden en plaatsen. Zoals Jezus zijn discipelen liefhad, zo kregen zij het nieuwe gebod elkaar, en daarna allen, lief te hebben. Aan die liefde voor elkaar kunnen anderen zien wie discipelen/volgelingen zijn van Jezus (Joh. 13:34, 35). De wereld van niet-christenen heeft het recht gekregen om christenen te beoordelen op dit liefdegebod. Aan hen moet de wereld kunnen zien wie Christus is en dat Jezus waar is. In heel het leven van christenen gaat het om Gods zaak. Wanneer je woorden niet passen bij je daden, beken het openlijk. Bespreek meningsverschillen liefdevol en laat zien dat tucht en liefde samengaan. De wereld heeft voor dergelijk gedrag meer oog dan voor gebrek aan eenheid tussen christenen.

Dit kernachtige boekje over de dagelijkse praktijk van liefde en heiligheid in alle tijden totdat Jezus terugkomt, is geschikt voor persoonlijk gebruik. Het leent zich ook goed voor bespreking in een (lees)groep. (ADB)

Francis Schaeffer, *Liefde is het teken. Terug naar de essentie van discipelschap*, Voorhoeve Kampen, 2008, ISBN 987 90 297 1867 7, 68 pag., € 10,90

Redactielid WegWijs

WegWijs is een uitgave van de *Gereformeerde Bijbelstudiebond* en verschijnt eens per twee maanden. Ieder nummer behandelt een thema. Dat kunnen bijbelse onderwerpen zijn of onderwerpen die belangrijk zijn voor het (geloofs-)leven van een christen. Het blad wil daarmee een handvat en stimulans zijn voor persoonlijke en gezamenlijke bijbelstudie.

De redactie van **WegWijs** wil graag in contact komen met mensen (m/v en belijdend lid van de GKv) die het redactieteam willen versterken. Een zekere affiniteit met secretariaatswerk stellen wij op prijs, maar is geen strikte voorwaarde.

Wanneer u geen lid bent van een bijbelstudievereniging is dat geen probleem.

Reageer gerust wanneer u interesse en capaciteiten hebt om als lid van de redactie mee te denken en te werken aan de invulling van de themanummers. Reageer gerust ook als u eerst meer informatie wilt ontvangen over dit vrijwilligerswerk. Graag voor 6 april a.s.

Bel, schrijf of mail naar mw. Ali van Dijk, Brucknerstraat 2, 8031 DE Zwolle
E-mail: a.vandijk@bijbelstudiebond.nl | Telefoon 038 4546704

Bondig

Uitgaven van de Bijbelstudiebond

Bijbel

Jozua en Richteren	
Ruth (Bijbelstudie compact)	
Naar een nieuwe tempel (Ezra)	
Naar een nieuw Jeruzalem (Nehemia)	
Ester (Bijbelstudie compact)	
Geniet van het leven! (Prediker) (Bijbelstudie compact)	
Ezechiël	
Daniël – profeet voor vriend en vijand	nieuw!
Hosea, een vreemde liefde	
Een losprijs voor velen (Marcus)	
Sprekende beelden (gelijkenissen)	
Johannes. Het evangelie van de Adelaar	
Handelingen – I	
Vrede door vrijspraak (Romeinen)	
Onwijs rijk (1 Korintiërs)	
Efeze	
Levend geloof (Jakobus)	
Drie brieven van Johannes (Bijbelstudie compact)	
Openbaring I (bijbelstudie over Op. 1-11)	
Openbaring II (bijbelstudie over Op. 12-22)	
God laat Zich kennen (Bijbelstudie compact)	

Belijdenis e.a.

Samen geloven, samen belijden (DL e.a.)	
Uitgesproken!	
Hemel en hel (Bijbelstudie compact)	
Woorden van waarde (bijbelse kernbegrippen)	
Woorden van waarde II (kernbegrippen v/h geloof)	

Joh. de Wolf	€ 9,50
Jac. Ophoff	€ 7,90
C. van den Berg	€ 8,90
C. van den Berg	€ 9,50
P. Poortinga	€ 7,90
H. van den Berg/ W.A. van der Jagt	€ 7,90
A.H. Verbree	€ 10,50
D. Griffioen	€ 8,90
H.J. Messelink	€ 8,90
B.C. Buitendijk	€ 8,90
P.J. Trimp	€ 8,90
M. van Veelen	€ 9,50
M. van Veelen	€ 10,90
G. Gunnink	€ 9,50
G. Gunnink	€ 9,50
A.H. Driest	€ 9,50
E. Nieland- van Veen	€ 8,90
J.W. Roosenbrand	€ 7,90
E.J. Hempenius	€ 9,50
E.J. Hempenius	€ 9,50
A.J. van Zuijlekom	€ 7,90

M.H. Sliggers	€ 8,90
E. Brink	€ 8,90
R.A. Schipper	€ 7,90
A.O. Reitsema e.a.	€ 8,90
E. Brink e.a.	€ 8,90

Gemeenteschetsen

1. Heb ik God lief?
2. Mensen met toekomst
3. Gevouwen handen
4. Jouw probleem, mijn probleem
5. Leiden en laten leiden
6. Gods huis... open huis
7. Hoe gewoon is de doop?
8. Het Heilig Avondmaal
9. Engelen en demonen
10. Gaaf! Bouw je mee aan Gods kerk?
11. Tolle lege: neem en lees je Bijbel
12. Je mag er zijn!
13. Zondagsheiliging
14. Groeien in Christus
15. Als één lid lijdt...
16. Heer, U bent mijn leven
17. Schuldig en toch vrijgesproken!
18. Het feest van de eredienst
19. Voor Hem, over de kerk van onze Heer
20. Oneindige missie

De gemeenteschetsen zijn gratis te downloaden vanaf onze website www.bijbelstudiebond.nl/publicaties/gemeenteschetsen

De boeken zijn bij elke boekhandel verkrijgbaar met de normale aantalkorting

Dinsdag 11 mei 2010 • Bijbelstudiedag in Groningen

De Bijbelstudiedag van 2010 wordt gehouden in Groningen. We gaan weer naar het prachtige Martiniplaza.

De regelingscommissie die is samengesteld uit leden van vrouwen- en mannenverenigingen uit Groningen, is al enthousiast begonnen met de voorbereidingen. Het thema van de dag is: **God kennen uit de natuur.**

Sprekers zijn: ds. Adrian Verbree en Marco de Vos (sterrenkundige).

De toegangsprijs is € 10,-; daarvoor krijgt u een programma en een kop koffie met koek.

We zien u graag op 11 mei a.s. in Groningen!

Marijke Knol en Fenna Toonstra

Bijbelstudiedagmarkt

Ook dit jaar is er weer ruimte voor een gezellige markt. Als u iets wilt verkopen, voor de kerk of een ander goed doel, dan kunt u een kraam reserveren voor € 20,-. Wilt u opgeven wát u verkoopt, voor welke organisatie en naam plus (e-mail) adresgegevens van de contactpersoon?

Graag vóór 23 april opgeven.

Daarna krijgt u meer informatie over de betaling en het verloop.

Reserveren bij: *Marijke Knol, Havezatheweg 4, 8061 PL Hasselt, tel 0529-426420, m.knol@bijbelstudiebond.nl*

Colofon

Redactieadres (tijdelijk)

Ali van Dijk-Bufferinga
Brucknerstraat 2, 8031 DE Zwolle
tel. (038) 454 67 04
e-mail: redactie@bijbelstudiebond.nl
www.bijbelstudiebond.nl, WegWijs

Hoofdredacteur: Ali van Dijk-Bufferinga
Eindredacteur: Fenny Boiten-Tiggelaar
Redactieleden: Riek Beute-Mostert, Inge Laan-Deddens,
Nikè van der Mijden-Groenendijk, Martin van Veelen

Abonnementen WegWijs

Particulier abonnement € 15,- per kalenderjaar
Opzeggen, schriftelijk of via e-mail, voor 1 december
Voor leden van de *Bijbelstudiebond* is het abonnement begrepen in de contributie
Losse nummers verkrijgbaar door overmaking van € 3,50 op gironr. 83 94 84 t.n.v. Geref. Bijbelst.bond te Bedum onder vermelding van 'WegWijs' met jaargang en nr. + uw naam en adres

WegWijs is ook op cd en in braille verkrijgbaar.
Informatie en opgave: CBB, Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-565499

Na overleg met de redactie is overname van artikelen mogelijk

Administratie

Voor abonnementen, wijzigingen in ledenbestand en/of adres secr./penn. van de verenigingen
Administratie Gereformeerde Bijbelstudiebond
Postbus 7, 9780 AA Bedum
tel. 050-365 35 37, bereikbaar op werkdagen van 10.00-12.00 uur
e-mail: administratie@bijbelstudiebond.nl
gironummer: 83 94 84 t.n.v. Geref. Bijbelst.bond te Bedum

Gereformeerde Bijbelstudiebond

www.bijbelstudiebond.nl

Adres voor aanmelden/opheffen/splitsen/samenvoegen van verenigingen en overige stukken

Francien van Egmond-van der Griendt, secretaris
Burg. Meijboomstraat 22, 2231 LC Rijnsburg
tel. (071) 402 06 92
e-mail: f.vegmond@bijbelstudiebond.nl

Giften voor de WMS (Women Missionary Society)

Gironummer 363600 van DVN-Zwolle met vermelding: Ind-NEI-1F-2 (WMS)

Vormgeving en opmaak: douglas design
www.douglasdesign.nl
Druk: Scholma, Bedum
ISSN-nummer: 0929-2136

In het volgende nummer:

Is almacht wel een bijbels woord? Het woord komt in de Bijbel niet voor

Hoe zit het precies met de naam 'de Almachtige'?

De macht van de mens is enorm toegenomen. Betekent dit een vermindering van Gods macht?

Sluit Gods almacht onze verantwoordelijkheid uit?

Thema's volgende nummers

mei/juni
juli/augustus
september/oktober

Gods almacht
God kennen uit de natuur
Herbergzaamheid